

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА — різновид професійної освіти, що має на меті підготовку фахівців з різних напрямків військової справи. В. о. від найдавніших часів і до періоду козаччини українці здобували як практичну військ. підготовку при дворах князів чи магнатів, безпосередньо при війську або переймали військ. вміння від старших товаришів. Від кін. 18 ст. молодь із дворян. родин навч. у заг.-рос. військ. школах, які готували офіцерів. Перевагу при вступі до них мали вихованці закритих кадет. корпусів, признач. переважно для синів офіцерів (1862–86 їх функції виконували військ. гімназії). Мор. офіцерів готував Мор. кадет. корпус. Окрім того, від 1832 діяла Микол. академія Генштабу, згодом відкриті артилер., інж., військ.-юрид., мор., військ.-мед. й інтендант. академії. Учебні команди при військ. частинах готували унтер-офіцерів, школи при дивізіях — підпрапорщиків. В Австро-Угорщині структуру В. о. складали військ. академії у м. Віннер-Нойштадт і Будапешті, кадет. школи та однорічні школи добровольців для старшин резерву.

За часів Рос. імперії на території України кадет. корпуси діяли в Києві, Полтаві, Одесі, Сумах; піхотні військ. школи — в Києві, Одесі, Чугуєві; кавалерій. — в Єлисаветграді (нині Кіровоград). У ході 1-ї світової війни відкрито низку шкіл для прапорщиків. Багато їхніх випускників згодом воювали в Армії УНР. 1918, за часів Гетьманату, існувала Інструктор. школа старшин у Києві (розроблений план реорганізації В. о. так і не вдалося реалізувати); Армія УНР мала Спільну юнац. школу 3-х родів зброї у Житомирі (згодом — у Кам'янці-Подільському) під керівництвом полковника *В. Петріва*; в УГА було спочатку два, потім один старшин. курси. У міжвоєн. період деякі українці закін. військ. школи в Польщі, Румунії та Чехо-Словаччині. Під час 2-ї світової війни старшини дивізії «Галичина» навч. у нім. юнкер. школах. У структурі УПА діяла Школа старшин, яка протягом 1943–44 здійснила 4 випуски, і декілька підстаршин. шкіл.

В УРСР, окрім заг.-рад. військ. шкіл (станом на 1935–15, переважно авіац. і артилер.), у 1921–34 існувала Харків. школа червоних старшин з українською мовою навчання, що готувала старшин для укр. територіал. частин. Деякий час діяли академії: кавалерій. і служби зв'язку в Києві, військ. господарства — у Харкові. У 1937 всі військ. школи (крім 18-ти авіац.) перетворено на військ. училища. 1943–44 організовано закриті середні школи типу кадет. корпусів для підготовки молоді до військ. («суворов. училища») і військ.-

мор. («нахімов. училища») вищих училищ. Загалом на 1991 в УРСР знаходилось 34 військ. навч. заклади.

Після здобуття незалежності перед Україною гостро постала необхідність реформування системи В. о., успадкованої від СРСР, яка виявилась занадто громіздкою, розгалуженою і не відповідала потребам ЗС й екон. можливостям держави. 15 грудня 1997 КМ України прийняв Постанову «Про створення єдиної системи військової освіти», згідно з якою затверджено Концепцію В. о. в Україні. Одним із елементів цієї Концепції є інтеграція системи В. о. у заг.-держ. систему освіти, що, окрім знач. економії бюджет. коштів, дозволяє використовувати наук.-пед. потенціал цивіл. ВНЗів у підготовці військ. фахівців. Важливим є також реорганізація мережі та зміна структури В. о. відповідно до змін структури і чисельності ЗС України.

Нині система В. о. України включає: Нац. академію оборони України, Укр. військ.-мед. академію, Харків. військ. університет, Полтав. військ. інститут, Житомир. військ. інститут радіоелектроніки, Одес. інститут Сухопут. військ, Севастоп. військ.-мор. інститут, Харків. інститут ВПС, Військ.-інж. інститут при Поділ. аграрно-тех. університеті, Львів. військ. інститут при Нац. університеті «Львівська політехніка», Військ. інститут ракет. військ і артилерії при Сум. університеті, Харків. інститут танк. військ при Нац. тех. університеті «Харків. політех. інститут», Військ. інститут Київ. університету, Військ. інститут телекомунікацій та інформатизації Нац. тех. університету України «Київ. політех. інститут»; Севастоп. військ.-мор. коледж, Микол. автомоб. коледж, Васильків. коледж Військ.-мор. сил, Військ.-буд. факультет Харків. університету будівництва і архітектури, військ.-юрид. факультет Нац. юрид. академії, факультет військ. підготовки Нац. авіац. університету України, кафедри військ. підготовки в цивіл. навч. закладах, Київ. військ. лицей ім. Івана Богуна, 14 лицейів з посиленою військ. підготовкою.

У системі В. о. реалізуються принципи безперерв. ступеневої підготовки військ. фахівців для призначення на посади тактич., оператив. і стратег. ланок ЗС України (див. також [Військово-медична освіта](#)).

Рекомендована література

1. Нещадим М. І. Військова освіта України: Історія, теорія, методологія, практика. К., 2003.

Р. В. Пилипчук

Бібліографічний опис:

Військова освіта / Р. В. Пилипчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-34459>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).